

Putem blaženstava do svetosti

SILVANA FUŽINATO

U apostolskoj pobudnici o pozivu na svetost u suvremenom svijetu *Gaudete et exsultate* papa Franjo svima bez razlike uputio je poziv na svetost, »nastojeći ga ucijepiti u naše vrijeme, sa svim njegovim rizicima, izazovima i prilikama. Jer je Gospodin izabrao svakoga od nas 'da budemo sveti i bez mane pred njim' (Ef 1, 4)«¹. U promišljanju o svetosti Papa ne poseže za brojnim teorijama, objašnjenjima i distinkcijama, nego se vraća Isusovoj riječi i promatranju njegova načina prenošenja istine. Prema papi Franji »Isus je s velikom jednostavnošću objasnio što znači biti svet kad nam je dao blaženstva«² koja možemo definirati »kršćaninovom iskaznicom«. Zanimljivo je uočiti da među brojnim biblijskim tekstovima koji govore o Božjoj i čovjekovoj svetosti Papa upravo u Isusovu govoru na gori (usp. Mt 5, 3-12; Lk 6, 20-23) otkriva lice Učitelja čiji smo odraz pozvani biti u svakodnevnom životu.

No kako razumjeti i na koji način interpretirati Isusovo proglašenje blaženima u očima ovoga svijeta beznačajnih gubitnika i kako u blaženstvima otkriti i živjeti osobni poziv na svetost? Odgovor na postavljena pitanja pronaći ćemo u samim blaženstvima. Naime, proglašavajući blaženima siromašne duhom, krotke, ožalošćene, gladne i žedne pravednosti, milosrdne, čiste srcem, mirotvorce i progonjene zbog pravednosti, Isus mijenja stvarnost i logiku ovoga svijeta, uspostavljajući novi poredak i drukčije poimanje stvarnosti.³ Drugim riječima, proglašavajući blaženima u očima svijeta bezvrijedne i nesretne, Isus mijenja stanje stvari, ruši kategorije ovoga svijeta stvarajući novu stvarnost u kojoj prvo mjesto pripada Božjem kraljevstvu i njegovoj pravednosti. Objavljujući jedan od čovjeku nikada u potpunosti spoznatljivih Božjih paradoksa: oni koji su prema kategorijama i parametrima svijeta gubitnici postaju baštinici spasenja u Isusu Mesiji, Matej poziva čitatelje Isusova i svakoga vremena na promjenu perspektive, tj. na promatranje stvarnosti u svjetlu kamena koji graditelji odbaciše, a koji postade kamen zaglavni (usp. Mt 21, 42).

¹ FRANJO, *Gaudete et exsultate. Radujte se i kličite. Apostolska pobudnica o pozivu na svetost u suvremenom svijetu*, Zagreb, 2018., br. 2.

² *Isto*, br. 63.

³ Usp. M. GRILLI, *Scriba dell'Antico e del Nuovo. Il Vangelo di Matteo*, Bologna, 2011., 32-34.

Božanski pasivi koje susrećemo u pojedinim blaženstvima⁴ otkrivaju nam i drugi značajan aspekt blaženstava: Božje osobno zauzimanje u prethodno navedenom preokretu stvarnosti. Proglašavajući ih blaženima, Bog je onaj koji ne samo da obećava nego se i obvezuje promijeniti *status quo*, utješiti tužne, nasititi gladne itd. Preuzimajući starozavjetnu obvezu zaštite najslabijih i najranjivijih skupina (udovica, siročadi i stranaca) od nasilja moćnih, kao i obvezu pravedna djelovanja i skrbi za dostojan život svakoga čovjeka, u blaženstvima Bog se objavljuje kao Bog koji je uvijek i unatoč svemu na strani čovjeka u potrebi, o čemu svjedoči cjelokupna povijest spasenja.

Međutim u blaženstvima Bog poziva i čovjeka na suodgovornost. Riječ je o pozivu koji Isus Mesija upućuje prije svega svojim učenicima. Potvrdu navedenoj tvrdnji nalazimo u identifikaciji Isusovih sugovornika i u semitskom poimanju vremena. Naime nakon poziva prvih učenika (Mt 4, 18-22) oko Isusa se formiraju dvije skupine ljudi: mnoštvo i učenici. Iako se ovdje navode obje, izraz »pristupe mu učenici njegovi« (*prosēlthan hoi mathētai autou*) daje nam do znanja da je Isusov govor na gori upućen izravno učenicima u kojima se prepoznaju čitatelji svakoga vremena koji su pošli za Isusom. Ako je navedena tvrdnja točna, zašto Matej na početku i na kraju Isusova govora (usp. 5, 1 i 8, 1) uz učenike imenuje i mnoštvo? Vjerojatno zbog toga što u njemu vidi potencijalne učenike, muškarce i žene koji slušaju Isusa te polaze za njim prihvaćajući njegovu mesijansku poruku.

Nadalje je zanimljivo uočiti kako su prvo i osmo blaženstvo (rr. 3 i 10) oblikovani u prezentu s jednakim zaključnim izrazom: »jer njihovo je kraljevstvo nebesko«, koji tvori prelijepu inkluziju. Ostalih šest, koji se nalaze između prvoga i osmoga, oblikovani su u futuru. Prema Massimu Grilliju⁵ navedena kombinacija upotrijebljena je prema semitskom poimanju vremena u kojem glagol nije definiran na temelju prošlosti, sadašnjosti i budućnosti vremena, nego ispunjenosti i neispunjenosti djelovanja. U tom smislu blaženstva izražena u futuru (koji upućuje na neispunjenost radnje) postaju mjesto čovjekove odgovornosti. Budućnost će se ispuniti u onom trenutku u kojemu će Božja sadašnjost biti prihvaćena i omogućena čovjekovim odgovornim djelovanjem. Vrijeme čovjekove odgovornosti jest vrijeme između sadašnjega obećanja, uspostavljena Božjim kraljevstvom, i budućega ispunjenja kada će žalosni biti utješeni, gladni i žedni nasićeni, kada će milosrdni zadobiti milosrđe, a mirotvorci biti zvani sinovima Božjim. U tom smislu izgradnja Božjega kraljev-

⁴ »Blaženi ožalošćeni jer oni će biti utješeni (*paraklēthēsontai*)« (Mt 5, 4), »Blaženi gladni i žedni pravednosti jer oni će biti nasićeni (*hortasthēsontai*)« (Mt 5, 6), »Blaženi milosrdni jer oni će zadobiti milosrđe (*eleēthēsontai*)« (Mt 5, 7), »Blaženi mirotvorci jer oni će biti nazvani sinovima Božjim (*klēthēsontai*)« (Mt 5, 9).

⁵ M. GRILLI, *Scriba dell'Antico e del Nuovo. Il Vangelo di Matteo*, 33.

stva već »sada« i »ovdje« na koju Isus poziva svoje učenike daleko je od opijuma širokih masa. Štoviše, riječ je o stvarnosti u kojoj Isusovi učenici svakoga vremena, poput njega, mijenjaju logiku ovoga svijeta otkrivajući i donoseći Božje spasenje svima onima i svemu onomu što je u očima ovoga svijeta beznačajno i marginalno. U konačnici, blaženstva nisu nešto što će se ostvariti u nekoj bližoj ili daljnjoj budućnosti, nego nešto što smo pozvani činiti »ovdje« i »sada«.⁶

Usporedimo li taj, prvi Isusov govor s posljednjim, tj. s govorom o posljednjem sudu (Mt 25, 31-46) prema kojemu ćemo biti suđeni na temelju djelotvorne i odgovorne ljubavi iskazane bližnjemu u potrebi, možemo zaključiti da nije samo Bog onaj koji se obvezuje na djelovanje nego na to poziva i čovjeka. U povijesti religija ne postoji tekst sličan tomu, u kojemu se sudac poistovjećuje s nevoljnim ljudima zbog čega se o vječnoj sudbini pojedinca odlučuje na temelju stava i ponašanja prema drugomu. Novost Mt 25 nije samo u *imitatio Dei* nego i u definiranju novoga shvaćanja stvarnosti. Učenici žele znati znakove svršetka svijeta i dolaska Sina Čovječjega (usp. Mt 24, 3), a Isus ih poziva na spoznaju njegove prisutnosti u povijesti. Raspeti... postaju hram Kristove prisutnosti. Riječ je o novom shvaćanju *Boga-s-nama* (usp. Mt 1, 23; 28, 20). Kraljevstvo koje Bog objavljuje služenje je čovjeku. Tako su učenici svakoga vremena pozvani izgrađivati Božje kraljevstvo ondje gdje se čini da Boga nema: među siromašnima, gladnima, žednima, progonjenima, bolesnima, zatočenima, golima... Činjenica da Matej naglašava Božju prisutnost u povijesti, a ne u hramu, u onome tko je gladan, gol, utamničen..., a ne u moćnim predstavnicima koji govore u Isusovo ime (usp. Mt 28, 20), zasigurno je značajan element velikoga teološkoga interesa. Matej ovdje kao kriterij posljednjega suda stavlja pravo čovjeka, svakoga čovjeka. To je »sekularnost« o kojoj je govorio Dietrich Bonhoeffer. Bog je u središtu kada čovjek, svaki čovjek, nije bačen na periferiju. Nijedna milost (*haris*) nije moguća bez odgovornosti za čovjeka. Ako tražimo svetost koja je mila Božjim očima, ističe papa Franjo, nalazimo ju upravo u tom tekstu. U Isusovu pozivu da ga prepoznamo u siromašnima i patnicima »otkriva se samo srce Krista, njegovi najdublji osjećaji i izbori, kojima se svaki svetac nastoji suobličiti«⁷.

U blaženstvima kao Isusovu pozivu na promjenu perspektive, preokretu stvarnosti i preuzimanju osobne odgovornosti otkrivamo put svetosti koji je u potpunosti u skladu s biblijskim poimanjem svetosti. Naime, za razliku od današnjega, u kojemu je *svetost* postala gotovo sinonim moralne savršenosti i herojskih krjeposti na temelju kojih neka osoba posmrtno bude proglašena svetom, u antičkom poimanju

⁶ Iako su blaženstva formulirana u indikativu iz konteksta u kojemu su izrečena jasno je da ona postaju imperativ.

⁷ FRANJO, *Gaudete et exsultate*, br. 96.

ona nije povezana sa savršenošću jer se kao takva nije suprotstavljala nesavršenom, nego profanom, tj. onomu što nije pripadalo Bogu.⁸

Svetost u Starom zavjetu daleko je više od jednostavnoga pridjeva ili moralne kvalifikacije. Naprotiv, riječ je o obilježju Boga samoga, o temeljnoj značajki Božjega *biti* i *djelovati*, drukčijoj od svega što čovjek poznaje i što može zamisliti. Iako radikalno *drukčiji*, Bog dopušta čovjeku da mu se približi te da u prihvaćanju međusobne različitosti i odstojanja uđe u zajedništvo s njim. Štoviše, izabirući narod kojemu bi pripadao i koji bi mu pripadao, Bog sam objavljuje mu svoju svetost u kojoj će ga, vjeran svojem svetom imenu, uvijek iznova pozivati i vraćati na put spasenja. Riječ je o Božjoj svetosti pripadnosti i blizine koja će se u potpunosti očitovati u posvećenju Isusa Krista, Sveca Božjega, u kojoj otkrivamo temeljne značajke čovjekova poziva na svetost: odijeljenost, pripadnost Bogu i čovjeku i osobna odgovornost. Isus koji je u potpunosti pripadao Ocu, koga je Otac posvetio i poslao na svijet (usp. Iv 10, 36), posvetio je svoje učenike u istini i poslao ih u svijet da poput njega daruju svoj život za drugoga: »Posveti ih u istini: tvoja je riječ istina. Kao što ti mene posla u svijet tako i ja poslah njih u svijet. I za njih posvećujem samog sebe da i oni budu posvećeni u istini.« (Iv 17, 17-19) U kontekstu Isusova oproštajnoga susreta sa svojim učenicima neposredno prije svoje muke i smrti na križu Isusovo posvećenje dar je samoga sebe za spasenje svijeta i čovjeka, dar dobrog pastira koji će u potpunoj slobodi položiti svoj život za ovce svoje (usp. Iv 10, 11). Poput Isusa i njegovi su učenici posvećeni u istini i poslani u svijet kako bi sveti i posvećeni u Duhu Istine i sami posvećivali svijet i čovjeka.

Vjernike svakoga vremena, poput prvih učenika, Isus je posvetio u Duhu Istine i poslao u svijet kako bi u njemu bili autentični znak i svijetli odraz Očeve svetosti. Odijeljeni su od svijeta kako bi u potpunosti pripadali Bogu te su kao takvi pozvani u osobnoj odgovornosti posvećivati svijet i čovjeka. Štoviše, svakodnevno moleći molitvu koju ih je sam Isus naučio moliti: »Oče naš, koji jesi na nebesima! Sveti se ime tvoje!« vjernici su pozvani utjeloviti Božju svetost u svojem *biti* i činiti jer ime Boga koji je svet u sebi, štoviše, koji je jedini svet, ne može biti sveto u svijetu i povijesti ako vjernici njegovu svetost ne učine vidljivom u svojem životu i djelovanju, kao što će prelijepo izreći crkveni oci interpretirajući zaziv »Sveti se ime tvoje« u svjetlu osobne odgovornosti: »Zašto moliš da bude sveto ime Božje? On je svet. Zašto onda moliš, budući da je on već svet? Kada tako moliš, moliš samo zato da se on sveti u tebi. Nastoј razumjeti: samo u tebi. Ti moliš da onaj koji je svet u sebi bude svet u tebi.«⁹

⁸ G. PEREGO, *Nuovo Testamento e vita consacrata*, Cinisello Balsamo, 2008., 38.

⁹ AGOSTINO, Sermone 56 ai »Competenti«, u: TERTULLIANO, CIPRIANO, AGOSTINO, *Il Padre nostro*, Città di Castello, 1980., 134.

Put blaženstava put je dakle svetosti koju su Isusovi učenici svakoga vremena pozvani autentično živjeti i hrabro svjedočiti u svakodnevnom životu. U vjernosti Učitelju, odijeljeni od svijeta, i u potpunoj pripadnosti Bogu i čovjeku mijenjat će logiku ovoga svijeta zauzimajući se za čovjeka u potrebi, izgrađujući tako Božje kraljevstvo »sada« i »ovdje«, u dubokoj svijesti da je »milosrđe 'živo srce evanđelja'«, ¹⁰ a ljubav jedini kriterij prema kojemu ćemo u posljednjem susretu s Njim biti suđeni: »Ogladnjih i dadoste mi jesti; ožednjih i napojiste me; stranac bijah i primiste me; gol i zaogrnušte me; oboljeh i pohodiste me; u tamnici bijah i dođoste k meni.« (Mt 25, 35-36).

¹⁰ FRANJO, *Gaudete et Exsultate*, br. 97.